

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 11 (13)
2025**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 11-son 2025 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

11

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2025

MUNDARIJA

Жанназарова Г.К., Кодиржонов Ш., Миркомиллов Д. Инфраструктура экологии: мировой опыт и перспективы для Узбекистана.....	7
Бабаханова Д.Р. Цифровая трансформация промышленности: инновации, которые определяют будущее.....	15
Raxmatullaev A.X. Neft-gaz sanoati korxonalarining samaradorligini oshirishda investitsion faoliyatni takomillashtirish.....	18
Кадилова Д.Ш. Фосфогипс чиқиндисиди асосида олинадиган гипсли боғловчининг техник-иктисодий самарадорлик кўрсаткичлари.....	22
Исраилова Д.К. Иқтисодиётда аёллар бандлигини ташкил этишга назарий қарашлар...	24
Мирсаидова Ш.А. Зарубежный и отечественный опыт повышения эффективности строительных компаний.....	29
Солиева Г.А. Туризм и цифровые технологии.....	35
Қобилов Ш. Янги Ўзбекистоннинг “Яшил” тараққиёт йўли” — хавфсизлик ва фаровонлик омили.....	39
Boboyev A.Ch. Hududlarda agrosanoat majmuasini klaster asosida ishlab chiqarishini tashkil etish	46
Жураханов М.Э. Концептуальные основы устойчивого развития малого бизнеса и предпринимательства Узбекистана.....	50
Ismatov R.O. Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarish tizimini samaradorligini oshirish.....	55
Шокирова Г.М. Суть и особенности управления цифровым маркетингом и его значимость для организации бизнес-процессов на промышленных предприятиях.....	60
Anafiyyayev A.M. Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda sanoat tarmog'i salohiyatining roli.....	65
Mirzayev S.A. O'zbekiston qurilish sanoatida strategik boshqaruv.....	69
Sattikulova G.A. To'qimachilik sanoatini rivojlantirishni hududiy xususiyatlari yuzasidan ilg'or xorij tajribasi.....	72
Ubaydullaev K. Qoraqalpog'iston Respublikasi qishloq xo'jaligida moddiy-texnika resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish zahiralari.....	76
Quvondiqova G.S. “International experience: the interrelationship between industrial investments and economic growth”.....	80
Сапаров И.Ў. Европа иттифоқининг рақамли платформаларни тартибга солиш тажрибаси: Digital Markets Act (DMA) ва Digital Services Act (DSA).....	84
Saidaxmedov N.X. Raqamli texnologiyalar asosida yengil sanoat korxonalarida mehnat unumdorligini oshirish mexanizmlari.....	90
Pardayev T.N., Jo'rayev J.J., Usmonov Sh.E. Bojxona to'lovlaridan beriladigan imtiyozlarning samaradorligini oshirish yo'llari.....	94
Eraliev A.A. Efficient utilization of digitalization to enhance productivity in Uzbekistan's enterprises.....	99
Соҳибназаров А.А. Ўзбекистонда исломий молия тизимининг шаклланиши ва ривожланиш босқичлари: хронологик ёндашув.....	103
Karimova N.Y. Raqamli transformatsiya va mehnat unumdorligi o'sishining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri: O'zbekiston misolida empirik tahlil.....	107
Usubjonov Z.V. Bank xizmatlari bozorini rivojlanishda marketing strategiyalaridan foydalanish.....	110
Jo'raboyev H.X. Analysis of economic and financial indicators of small business entities in the construction sector.....	113
Ziyodullaev S.M. Modern approaches to reducing liquidity risk in managing bank passive operations and harmonization with international standards.....	117
Хайдаров Х.У., Рахмонов Д.Р. Молиявий инқироз оқибатлари ва уларни олдини олиш чора-тадбирлари ахамияти.....	120

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 11-son 2025 yil

Achilov A.N. Aktuar uslublarning aktualligi.....	125
Berdiyarov B.T. O‘zbekiston tijorat banklari uchun sun’iy intellektga asoslangan kredit riski va likvidlikni boshqarish.....	127
Nishonboyev D.E. Directions for improving the business environment in Uzbekistan.....	132
Юлдашева Г. Основные направления повышения эффективности управления деятельности предприятий оптовой (розничной) торговли.....	136
Jumanazarova G. Investitsion siyosatni amalga oshirishda xorij tajribasi.....	138
Амбарцумян А.А. Некоторые проблемы внедрения возобновляемых источников в генерацию энергии.....	142
Yangiboyev U.A. Chakana savdo tarmoqlarini raqamlashtirish yo‘nalishlari	146
Холматов Б., Абдукаххорова З. Ижтимоий давлат моделлари	150
Mambetjanov Q.Q. Kambag‘allikni qisqartirishda inson kapitali omilidan samarali foydalanish yo‘nalishlari	154
Nigmatova D.Z., Amanov E.G’. Talant management tizimi – inson resurslarini boshqarishda innovatsion yondashuv sifatida	159
Xalmirzayev A.A., Shodiyeva N.H. Agroturizmni rivojlantirishning xalqaro tajribalari va undan O‘zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	162
Normurodov X.E., Abduxalilov S.A. O‘zbekiston iqtisodiyotining barqaror o‘shishida inson kapitalining ahamiyati	167
Мусаева Д.Д. Основные принципы и подходы к стратегическому управлению	172
Гайбуллаев Ф. Коррупциядан қарши мурасасиз муҳит яратиш борасида кенг қўламли ислохотлар стратегияси.....	175
Mirzayev B.S. Bank sektorida kredit xavflarini baholashning yangi usullari: PD–LGD–EAD integratsiyalashgan modeli.....	180
Ruzmanov Sh.U. Oziq-ovqat korxonalari mahsulotlari raqobatbardoshligini boshqarish samaradorligini baholash usullari.....	183
Xasanova X.F. Islomiy moliyalashtirishda buxgalteriya hisobi va audit tekshiruvlarini uyg‘unlashtirish.....	187
Baxtohunova D.N. Mijoz - bank uchun emas, bank- mijoz uchun. (Mijozning o‘rniga o‘zingiz o‘tiring...).....	191
Ikromov A.Sh. Yangi O‘zbekistonda oziq-ovqat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini boshqarish amaliyotini davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash xususiyatlari.....	195
Abdumo‘minov A.A. Sanoat korxonalari raqobatbardoshligiga ta’sir etuvchi omillar.....	200
Murtazayev I.B. Zarafshon mintaqasida agrar salohiyat va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirishning oziq-ovqat xavfsizligiga ta’siri.....	207
Абдухамидова Ф.Б. Факторы, влияющие на намерение пользователей оформлять цифровые подписки.....	212
Juraev D.A. Sanoat korxonalari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.....	215
Захирова Г.М. Ўзбекистонда тиббий туризмни ривожлантириш масалалари.....	218
Tursunov M.B. Tadbirkorlik risklarining mohiyati, mazmuni va turlari.....	223
Danabekov A.S. Yangi O‘zbekistonda kambag‘allikni qisqartirish - davlat siyosatining ustuvor masalasi sifatida.....	230
Кадырова И.В. Работы особенности регионального туристического кластера.....	233
Ro‘zimatova Sh.B. Xorazmda gastronomik turizmni rivojlantirish.....	237
Doniyev Sh.O’. Global iqtisodiy integratsiya sharoitida to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar jalb qilish: mavjud imkoniyatlar hamda to‘siqlar.....	240
Давлетов Ж.М. Зарубежный опыт управления качеством пассажирских перевозок на железнодорожном транспорте.....	244
Aripov O.A. Sharqda buyuk mutafakkirlarning asarlarida «tadbirkorlik» tushunchasi mohiyatining yoritilishi.....	248
Turebekov A.A. Jahon bozor iqtisodiyotida ishlab chiqarish xarajatlarini tartibga solishning nazariy jihatlar.....	253

**ZARAFSHON MINTAQASIDA AGRAR SALOHİYAT VA QAYTA ISHLASH
INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGIGA
TA’SIRI**

**ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО ПОТЕНЦИАЛА И ПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ
ИНФРАСТРУКТУРЫ В ЗАРАФШАНСКОМ РЕГИОНЕ НА
ПРОДОВОЛЬСТВЕННУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ**

**THE IMPACT OF DEVELOPING AGRICULTURAL POTENTIAL AND PROCESSING
INFRASTRUCTURE IN THE ZARAFSHAN REGION ON FOOD SECURITY**

Murtazayev Isabek Bazarbayevich Mirzo Ulug‘bek nomidagi O‘zbekiston Milliy universiteti,
Iqtisodiyot fakulteti, Iqtisodiyot nazariyasi kafedrası dotsent v.b., i.f.f.d. (PhD).

Annotatsiya

Mazkur maqolada Zarafshon mintaqasi tumanlarida (G‘ijduvon, Romitan, Karmana, Qiziltepa, Nurobod va Urgut) agrar tarmoqning rivojlanish dinamikasi, qayta ishlash infratuzilmasi imkoniyatlari hamda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda ularning strategik ahamiyati ilmiy tahlil qilingan. 2000-2024 yillar statistik ma'lumotlari asosida qishloq xo'jaligi hosildorligi va qayta ishlash quvvatlarining o'sish trendlari baholanib, resurs tejamkor texnologiyalar, intellektual fermerlik, klaster yondashuvi va logistik zanjirlar integratsiyasining hududiy mutanosiblikni ta'minlashdagi roli asoslab berilgan. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Urgut, G‘ijduvon va Nurobod tumanlari qayta ishlash va agrar mahsulotlar hajmini oshirish bo'yicha yetakchi o'rinni egallamoqda; Karmana va Qiziltepa esa yangi agrotexnologik investitsiyalar hisobiga tez rivojlanish salohiyatiga ega. Ilmiy xulosalar oziq-ovqat xavfsizligi, hududiy iqtisodiy mutanosiblik va agrosanoat zanjirini modernizatsiya qilish uchun amaliy tavsiyalar bilan boyitilgan.

Kalit so‘zlar: agrar salohiyat, oziq-ovqat xavfsizligi, qayta ishlash infratuzilmasi, hududiy mutanosiblik, intellektual fermerlik, resurs tejamkor texnologiyalar, agrologistika, Zarafshon mintaqasi.

В данной статье научно проанализированы динамика развития аграрного сектора, возможности перерабатывающей инфраструктуры и их стратегическое значение в обеспечении продовольственной безопасности в районах Зарафшанского региона (Гиждуван, Ромитан, Кармана, Кызылтепа, Нурабад и Urgut). На основе статистических данных за 2000-2024 годы оценены тенденции роста урожайности сельского хозяйства и перерабатывающих мощностей, а также обоснована роль ресурсосберегающих технологий, интеллектуального фермерства, кластерного подхода и интеграции логистических цепочек в обеспечении региональной сбалансированности. Анализ показывает, что Urgut, Гиждуван и Нурабад являются лидирующими районами по увеличению объемов переработки и аграрной продукции; Кармана и Кызылтепа обладают высоким потенциалом ускоренного развития благодаря новым агротехнологическим инвестициям. Научные выводы дополнены практическими рекомендациями по обеспечению продовольственной безопасности, региональной экономической сбалансированности и модернизации агропромышленной цепочки.

Ключевые слова: аграрный потенциал, продовольственная безопасность, перерабатывающая инфраструктура, региональная сбалансированность, интеллектуальное фермерство, ресурсосберегающие технологии, агрологистика, Зарафшанский регион.

In this article, the development dynamics of the agricultural sector, the capacities of processing infrastructure, and their strategic importance in ensuring food security in the districts of the Zarafshan

region (G‘ijduvon, Romitan, Karmana, Qiziltepa, Nurobod, and Urgut) are scientifically analyzed. Based on statistical data for 2000-2024, trends in agricultural productivity and the expansion of processing capacities are assessed, and the role of resource-saving technologies, intelligent farming, the cluster approach, and the integration of logistic chains in achieving regional balance is substantiated. The analysis shows that Urgut, G‘ijduvon, and Nurobod are the leading districts in increasing processing volumes and agricultural output, while Karmana and Qiziltepa demonstrate strong potential for rapid development due to new agrotechnological investments. The scientific conclusions are enriched with practical recommendations aimed at strengthening food security, regional economic balance, and the modernization of the agro-industrial value chain.

Keywords: agricultural potential, food security, processing infrastructure, regional balance, intelligent farming, resource-saving technologies, agro-logistics, Zarafshan region.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda agrar sektorni modernizatsiya qilish, qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish va hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy mutanosiblikni ta‘minlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Ayniqsa Zarafshon mintaqasi (Samarqand, Navoiy, Buxoro) agrar tarmoqning strategik hududi sifatida yuqori tabiiy-iqlimiy salohiyat, mehnat resurslari, sug‘oriladigan yerlar va qayta ishlash uchun muhim homashyo bazasiga ega. Mintaqaning G‘ijduvon, Romitan, Karmana, Qiziltepa, Nurobod va Urgut tumanlari qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirish va qayta ishlashda muhim o‘rin tutadi.

Bu hududlarda agrar ishlab chiqarish hajmini oshirish, eksportbop mahsulotlarni diversifikatsiya qilish, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish va qayta ishlash korxonalarini kengaytirish orqali oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashning ilmiy asoslarini ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi. Shu bois, ushbu maqolada 2000-2024 yillar davomida hududlardagi hosildorlik dinamikasi, qayta ishlash infratuzilmasi quvvati va agrar klasterlarning shakllanish jarayonlari kompleks tahlil qilingan.

Aytish lozimki, mintaqaviy salohiyat jihatidan - G‘ijduvon tumani - Buxoro viloyati ichidagi sug‘oriladigan hududlardan biri hisoblanadi; bu tuman uzum, meva, sabzavot ekinlarini ko‘paytirish uchun yaxshi imkoniyatga ega.

Romitan tumanida esa qayta ishlash infratuzilmasi yaxshi rivojlangan: 2010-2015 yillarda 500 tonnaga yaqin saqlash omborlari tashkil qilingan, bu meva-sabzavotni saqlash va qayta ishlash imkoniyatini kengaytirgan.

Shu bilan birga, 2025 yilgacha bo‘lgan hududiy rivojlanish dasturi doirasida G‘ijduvon, Romitan va boshqa tumanlarda 10 000 gektar yangi uzumzorlar va 5 000 gektar eksportbop mevalar bog‘larini barpo etish orqali qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirishni maqsad qilgan.

Hududdagi sug‘orilgan yerlar va mavjud bog‘dorchilik maydonlari raqobatbardosh agrar salohiyatga ega bo‘lib, personallashtirilgan qishloq xo‘jaligi texnikalari, sensorli monitoring tizimlari hamda mikroklimate avtomatlashtirilgan issiqxona komplekslarini joriy etish orqali hosildorlik va resurs tejamkorligini oshirish mumkin.

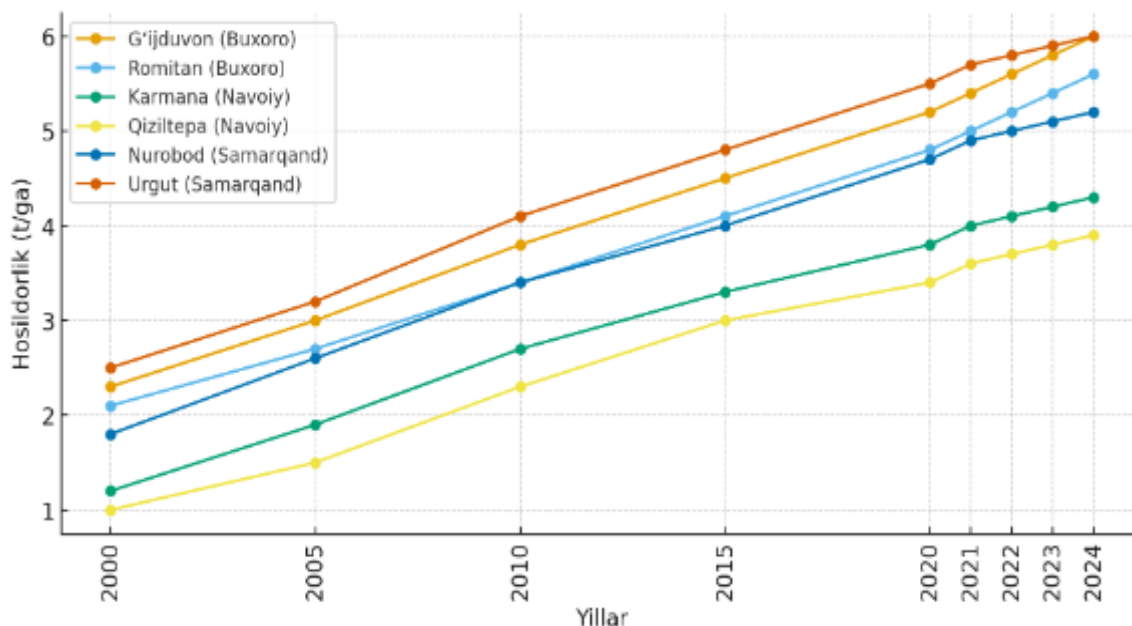
Masalan, Romitan tumanida zamonaviy sovuqxona majmuasi ishga tushirilishi natijasida mahsulotlarni yig‘ish, sarflash va saqlash jarayonlaridagi yo‘qotishlar minimallashtirilgan. Bu yechim qayta ishlash tarmoqlari uchun uzluksiz xomashyo ta‘minotini yo‘lga qo‘yib, mahalliy meva va sabzavot resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatini kengaytirgan.

G‘ijduvon tumanida uzumzorlar va meva bog‘lari salohiyatini oshirishda “intellektual fermerlik” modellarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu model yerdan foydalanish xarajatlarini qisqartirish, urug‘ va navlarni mahalliy iqlim sharoitiga moslashtirish, sensorli va raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish hamda texnika resurslarini integratsiya qilish orqali qishloq xo‘jaligida yuqori samaradorlik va barqaror ishlab chiqarishni ta‘minlaydi.

Demak, G‘ijduvon va Romitan tumanlari hozirgi kunda yuqori hosildorlikka ega mevalar hamda sabzavotlar yetishtirish salohiyati bilan ajralib turadi. Bu hududlarda mavjud tabiiy-iqlimiy sharoitlar, sug‘orish tizimlarining rivojlanganligi va agrotexnika tadbirlarining samarali yo‘lga qo‘yilgani ichki bozorni mahalliy mahsulot bilan ta‘minlash hamda eksportbop mahsulot yetishtirish

imkoniyatini kengaytirmoqda. Shu jihatdan, mazkur hududlarda yuqori hosildor navlarni tanlash, resurs tejamkor texnologiyalarni joriy etish va qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlash tizimini kengaytirish ustuvor vazifalardan hisoblanadi.

Buxoro viloyatida oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashning muhim omili sifatida qayta ishlash infratuzilmasini modernizatsiya qilish va kengaytirish dolzarb ahamiyatga ega. Xususan, sovuqxonalar, saqlash quvvatlari va mahsulotlarni qadoqlash komplekslarini ko‘paytirish orqali hosilning mavsumiy zahirasi yaratiladi hamda mavsumdan tashqari davrda ham ichki bozorda barqaror ta'minotni ta'minlash imkoniyati oshadi. Bu esa oziq-ovqat xavfsizligi tizimidagi uzluksizlikni ta'minlash va mahsulotni yo‘qotish darajasini minimallashtirish nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi (1-rasm).

1-rasm. 2000-2024 yillarda hududlar bo‘yicha qishloq xo‘jaligi hosildorligi dinamikasi [1]

Bunda, 2000-2024 yillar davomida tanlangan tumanlardagi qishloq xo‘jaligi hosildorligi dinamikasini ko‘rsatadi. Diagrammada, Urgut va Nurobod tumanlari - eng tez o‘shishga ega hududlar bo‘lib, ularda innovatsion agrotexnologiyalar joriy etilishi natijasida hosildorlik 2 barobarga oshgan. G‘ijduvon va Romitan - barqaror o‘shish tendentsiyasini saqlagan hududlar, qayta ishlash infratuzilmasining mavjudligi bu yerda asosiy ustunlikdir. Karmana va Qiziltepa - yangi texnologiyalar hisobiga so‘nggi yillarda o‘shish sur‘ati tezlashgan, bu hududlarda innovatsion issiqxona tizimlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Hududlararo mutanosiblikni ta'minlash maqsadida Buxoro viloyatida yetishtirilgan meva-sabzavot mahsulotlarini Navoiy va Samarqand viloyatlarida qayta ishlash yoki tayyor mahsulot sifatida taqdim etish orqali agrar zanjirdagi iqtisodiy integratsiyani mustahkamlash mumkin. Bu jarayon hududlar o‘rtasida xomashyo va mahsulot aylanmasini optimallashtirishga, qo‘shilgan qiymat zanjirini uzaytirishga hamda har bir hududning agrar profilini belgilash va mustahkamlashga xizmat qiladi.

Navoiy viloyatining Karmana va Qiziltepa tumanlari agrar salohiyat jihatidan strategik ahamiyatga ega bo‘lib, bu hududlarda sabzavot, poliz va issiqxona xo‘jaliklarini yoz-qish davomida uzluksiz faoliyatda ushlab turish imkoniyati mavjud. Bu hududlarda qayta ishlash sohasi va issiqxona tizimlarini rivojlantirish orqali hosildorlikni oshirish hamda eksportbop mahsulot ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish mumkin.

Shu bilan birga, sug‘orish infratuzilmasi va yer resurslaridan samarali foydalanish masalasi Navoiy viloyati uchun dolzarb hisoblanadi. Hududidagi ko‘plab sug‘oriladigan yer maydonlarida sho‘rlanish darajasining yuqoriligi, tuproqning fizik-kimyoviy tarkibidagi muvozanatning buzilishi hamda sug‘orish tizimlarining samaradorligi pastligi kuzatilmoqda. Bu holat yer resurslarining

degradatsiya jarayonini kuchaytirib, qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarish hajmlariga va oziq-ovqat xavfsizligi ko‘rsatkichlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Shu bois, yer resurslarini qayta tiklash, melioratsiya ishlarini kengaytirish va suv tejankor texnologiyalarni joriy etish mazkur hududda qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining barqarorligini ta‘minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Navoiy viloyatida yetishtirilayotgan sabzavot va poliz mahsulotlarini Buxoro va Samarqand mintaqalariga logistik zanjirlar orqali yetkazib berish mexanizmi hozirgi sharoitda amaliy ahamiyat kasb etmoqda. Bu nafaqat mahsulot aylanmasining uzluksizligini ta‘minlaydi, balki oziq-ovqat xavfsizligi tizimida hududlar o‘rtasidagi mutanosib rivojlanishni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Hududlararo mahsulot aylanmasi agrar tarmoqlar o‘rtasidagi iqtisodiy integratsiyani mustahkamlab, bozordagi talab va taklifning barqarorligini saqlashga xizmat qiladi.

Nurobod tumani - Samarqand viloyatida o‘zining yer resurslari va agrar salohiyati bilan ajralib turadi. Bu esa hududning qishloq xo‘jaligi mahsulotlari yetishtirishda muhim ahamiyatga egaligini ko‘rsatadi. Tumanda zamonaviy texnika parklari, personallashtirilgan agrotexnika tizimlari, intensiv bog‘lar hamda sabzavot va mevalar uchun moslashtirilgan sug‘orish maydonlarini tashkil etish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish mumkin.

Urgut tumani esa nafaqat agrar salohiyati, balki tarixiy va turizm jihatdan ham muhim hudud sifatida ajralib turadi. Urgutda agroturizm va agroiqtisodiy integratsiya imkoniyatlari katta ahamiyatga ega. Bu hududda “fermer bog‘i - qayta ishlash” modelini joriy etish orqali ikki asosiy vazifani amalga oshirish mumkin:

- agrar yetishtirish va qayta ishlash zanjirini tashkil etish,
- turistik xizmat ko‘rsatishni agrar ishlab chiqarish bilan uyg‘unlashtirish.

Bunday model mahalliy xomashyo - yil davomida yetishtiriladigan meva, sabzavot va choyta‘m mahsulotlarini qayta ishlash zavodlari bilan birgalikda faoliyat yuritish imkonini yaratadi. Bu yechim ishlab chiqarish barqarorligini ta‘minlab, hudud iqtisodiyotini diversifikatsiyalashda muhim rol o‘ynaydi.

Nurobod va Urgut tumanlarida yetishtirilgan mahsulotlarni Buxoro va Navoiy viloyatlariga eksport qilish bilan bir vaqtda, ichki bozor talabini qondirish va qayta ishlash sohasiga yo‘naltirish imkoniyati mavjud. Bu, o‘z navbatida, hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy muvozanatni ta‘minlab, mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligi tizimini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shu tariqa, “o‘zini ta‘minlash - hududlar o‘rtasida teng taqsimlangan agrar salohiyat” printsipini amalga oshirish orqali hududiy mutanosiblik va oziq-ovqat xavfsizligi tizimida barqaror rivojlanishga erishish mumkin. Bu model milliy agrosanoat tizimini modernizatsiya qilish, mahsulotni qiymat zanjiri asosida qayta ishlash va hududiy resurslardan oqilona foydalanishga zamin yaratadi (1-jadval).

1-jadval

Hududlar bo‘yicha qayta ishlash quvvati o‘sishi [2]

(2000-2024 yillar, mln tonna)

Yil/hudud	G‘ijduvon	Romitan	Karmana	Qiziltepa	Nurobod	Urgut
2000	0,8	0,6	0,4	0,3	0,5	0,7
2005	1,0	0,8	0,6	0,4	0,7	0,9
2010	1,3	1,1	0,8	0,6	1,0	1,2
2015	1,6	1,4	1,1	0,9	1,3	1,5
2020	1,8	1,6	1,2	1,0	1,5	1,7
2021	1,9	1,7	1,3	1,1	1,6	1,9
2022	2,1	1,9	1,5	1,3	1,8	2,2
2023	2,3	2,0	1,6	1,4	2,0	2,4
2024	2,5	2,2	1,8	1,6	2,3	2,7

Jadval ma‘lumotlariga ko‘ra, 2000-2024 yillar mobaynida tanlangan tumanlarda qayta ishlash quvvati barqaror o‘sish tendentsiyasini namoyon etgan. Ushbu o‘sish mamlakat oziq-ovqat xavfsizligi tizimini mustahkamlash va mahalliy xom-ashyoni chuqur qayta ishlash sohasida amalga oshirilgan innovatsion islohotlar natijasidir. 2000 yilda o‘rtacha qayta ishlash quvvati 0,5-0,8 mln tonna bo‘lgan bo‘lsa, 2024 yilda bu ko‘rsatkich 1,6-2,7 mln tonnaga yetgan. Bu davrda umumiy

o‘shish sur‘ati taxminan 3-3,5 barobarni tashkil etgan bo‘lib, bu quvvatlar tizimining izchil rivojlanishidan dalolat beradi. 2010 yildan keyingi keskin o‘shishda davlat investitsiya dasturlari, xususiyl sektor faolligining ortishi va eksportga yo‘naltirilgan qayta ishlash korxonalarining tashkil etilishi muhim rol o‘ynagan. Bunda, Urgut va G‘ijduvon tumanlari eng yuqori natijalarni qayd etgan. 2024 yilda ularda qayta ishlash quvvati mos ravishda 2,7 mln tonna va 2,5 mln tonna bo‘lib, 2000 yilga nisbatan 3,5 barobarga oshgan. Nurobod tumani ham yuqori o‘shish sur‘atini ko‘rsatgan (0,5-2,3 mln tonna). Bu hududda qayta ishlash infratuzilmasi, ayniqsa meva-sabzavotlarni saqlash va qadoqlash bo‘yicha yangi liniyalar ishga tushirilgan. Romitan hududida o‘shish 0,6 - 2,2 mln tonna oralig‘ida kechgan bo‘lib, bu yerda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini qayta ishlash korxonalari va logistika markazlari rivojlangan. Karmana va Qiziltepa tumanlarida o‘shish nisbatan sekinroq bo‘lsa-da, 2015 yildan keyin yangi issiqxonalar va mini-tsexlar tashkil etilishi hisobiga tendentsiya barqarorlashgan. 2024 yilda ular mos ravishda 1,8 va 1,6 mln tonnaga yetgan.

2021-2024 yillarda barcha hududlarda o‘shish sur‘ati yillik 7-9% atrofida bo‘lib, bu davr qayta ishlash sohasidagi texnologik yangilanish bosqichi sifatida baholanadi. Chunonchi, yangi energiya tejamlor uskunalar, raqamli nazorat tizimlari va mahalliy ishlab chiqaruvchilar ishtirokidagi klasterlar qayta ishlash hajmini sezilarli oshirgan. Bu yillardagi barqaror o‘shish mamlakatdagi umumiy agrar salohiyatning innovatsion rivojlanish yo‘nalishiga mos keladi.

Demak, qayta ishlash quvvatlarining o‘shishi hududiy mutanosiblikni yaxshilash va oziq-ovqat xavfsizligi tizimini mustahkamlashda hal qiluvchi omilga aylangan. Chunki, 2024 yilda Urgut, G‘ijduvon va Nurobod hududlari mintaqaviy yetakchi sifatida ajralib turibdi. Karmana va Qiziltepa esa keyingi bosqichda rivojlanish salohiyati yuqori bo‘lgan hududlar sifatida belgilanmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi “2022–2026 yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi”gi PF-60-son Farmoni.
2. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi. “Agrar sohada resurs tejamlor texnologiyalarni joriy etish kontseptsiyasi”, 2023.
3. FAO. “Food Security and Sustainable Agriculture in Central Asia”. Rome, 2022.
4. World Bank. “Uzbekistan – Systematic Country Diagnostic”, 2023.
5. UNDP Uzbekistan. “Climate-Resilient Agriculture Report”, 2021.
6. Samarqand, Buxoro, Navoiy viloyatlari statistika boshqarmalari ma'lumotlari (2000-2024 y.).
7. Krippendorff K. “Agricultural Systems and Regional Integration”. Berlin, 2020.